

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE „VASILE PÂRVAN”

**MATERIALE
ȘI
CERCETĂRI
ARHEOLOGICE**

**SERIE NOUĂ
VIII**

**EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
BUCUREȘTI, 2012**

Colegiul de redacție

PROF. DR. ALEXANDRU BARNEA (Universitatea București), **DR. SANDA BĂLESCU** (Université des Sciences et Technologies de Lille, Laboratoire de Préhistoire et Quaternaire, CNRS), **PROF. DR. CLIVE BONSALE** (University of Edinburgh), **DR. GH. I. CANTACUZINO** (Institutul de „Arheologie Vasile Pârvan” București), **DR. UWE FIEDLER** (Berlin), **DR. RADU HARHOIU** (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București), **DR. ANNIE RENOUX** (Université du Maine, Le Mans), **PROF. DR. ERIK TRINKAUS** (Department of Anthropology, Washington University), **PROF. DR. ALAIN TUFFREAU** (Université des Sciences et Technologies de Lille, Laboratoire de Préhistoire et Quaternaire).

Comitetul de redacție

ROXANA DOBRESCU – redactor-șef

ADRIAN IONIȚĂ – redactor-șef adjunct

IRINA ACHIM, ADINA BORONEANȚ, LIANA OȚA, ADRIANA PANAITTE, DANIEL SPÂNU, VLAD VINTILĂ ZIRRA – membri

LILIANA ZAHARIA – secretar de redacție

Redactor Editura Academiei Române: **ADRIAN MIRCEA DOBRE**

Tehnoredactor Editura Academiei Române: **DOINA STOIA**

Revista se poate procura contracost la sediul EDITURII ACADEMIEI ROMÂNE, Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, 050711, București, România; tel. 4021-318 8146, 4021-318 8106, Fax 4021-318 2444, e-mail: edacad@ear.ro.

ORION PRESS IMPEX 2000 S.R.L., P.O. Box 77-19, sector 3, București, România, Tel./Fax: 4021-610 6765, 4021-210 6787, Tel.: 0311 044 668, e-mail: office@orionpress.ro.

Orice corespondență se va trimite Colegiului de redacție pe adresa: str. Henri Coandă 11, 010667 București, tel./fax 4021 212 88 62. și redactie_iab@yahoo.com

Normele de redactare a manuscriselor și lista abrevierilor folosite în revistă sunt în general aceleași ca în celelalte publicații ale Institutului de Arheologie. În măsura în care vom elabora alte norme, ne obligăm să le publicăm în numărul următor.

SUMAR

ADRIAN DOBOȘ, ERIK TRINKAUS, A new AMS radiocarbon date for Middle Paleolithic Layer 4 of Ripiceni-Izvor, Romania	7
ALIN FRÎNCULEASA, RADIAN ANDREESCU, OCTAV NEGREA, LOREDANA NIȚĂ, MĂDĂLINA FRÎNCULEASA, ELEK POPA, BIANCA PREDA, Cercetări arheologice în așezarea eneolitică de la Mălăieștii de Jos (jud. Prahova), campaniile 2002–2010	11
CARMEN OLENIUC, Studiul comparativ privind prelucrarea materiei dure de origine animală în situl arheologic Fetești, punctul La Schit, jud. Suceava.....	59
DANIEL SPÂNU, Probleme ale genezei și restaurării cupelor de tip <i>kantharos</i> de la Sâncrăieni.....	69
GABRIEL IZDRĂILĂ, CRISTIAN FLORESCU, Pietre romane refolosite în construcții medievale din situl de la Alba Iulia	87
LIANA OȚA, ALEXANDRA COMȘA, Un mormânt sarmatic descoperit la Călărași	97
UWE FIEDLER, Der archäologische Niederschlag der Christianisierung des donau-bulgarischen Reiches (864/5).....	107
ALIN FRÎNCULEASA, BIANCA PREDA, OCTAV NEGREA, ANDREI SOFICARU, VALENTIN DUMITRAȘCU, MĂDĂLINA FRÎNCULEASA, Complexe funerare de la începutul mileniului al II-lea, descoperite recent în județul Prahova.....	139
ADRIANA ISAC, ERWIN GÁLL, SZILÁRD GÁL, Un cimitir din secolul XII la Gilău (jud. Cluj) (germ. Julmarkt; mgh. Gyalu)	165
OANA DAMIAN, MIHAI VASILE, ANDRA SAMSON, DANIEL ENE, AUREL STĂNICĂ, Cercetări arheologice preventive la Nufăru, jud. Tulcea (II).....	177

NOTE, RECENZII, DISCUȚII

A. Doboș, A. Soficaru et E. Trinkaus, <i>The Prehistory and Paleontology of the Peștera Muierii (Romania)</i> , Liège, ERAUL 124, 2010, 122 p. (<i>Alain Tuffreau</i>)	209
Mihai Gligor, <i>Așezarea neolitică și eneolitică de la Alba Iulia – Lumea Nouă în lumina noilor cercetări</i> , Editura Mega, Cluj-Napoca, 2009, 264 p., 217 pl., (<i>Adina Boroneanț</i>)	210
Ion Motzoi-Chicideanu, <i>Obiceiuri funerare în epoca bronzului la Dunărea Mijlocie și Inferioară</i> , Editura Academiei Române, București, 2011, vol. I – 900 p. (text), vol. II – 479 pl. (<i>Nikolaus Boroffka</i>).....	210
Svend Hansen, Andreas Hauptmann, Ingo Motzenbäcker, Ernst Pernicka (Hrsg.), <i>Von Majkop bis Trialeti Gewinnung und Verbreitung von Metallen und Obsidian in Kaukasien im 4.-2.Jt. v. Chr.</i> , Kolloquium zur Vor- und Frühgeschichte Bd. 13, Bonn, 2010, 323 p. cu ilustrații în text (<i>Ion Motzoi-Chicideanu</i>).....	214

Cristian Schuster, Alexandru Morintz, Raluca Kogălniceanu, Cristian Ștefan, Alexandra Comșa, Georgeta El-Susi, Monica Constantin, Cătălin Constantin, Georgiana Mureșan, <i>Cercetările arheologice de pe tronsonul Cernavodă-Medgidia al Autostrăzii A2. Tumulul nr. 3</i> , Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2011, 109 p., 65 fig. (<i>Ion Motzoi-Chicideanu</i>).....	216
Zdravko Dimitrov, <i>Архитектурна декорация в провинция Долна Мизия (I–III в сл. Хр.)</i> (Decorația arhitecturală în Moesia Inferior), Sofia, 2007, 706 p., 684 fig. (<i>Adriana Panaite</i>).....	220
Radu Harhoiu, Daniel Spânu, Erwin Gáll, <i>Barbări la Dunăre</i> , seria „Istorie Documente Mărturii”, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2011, 162 p., 73 fig. (<i>Andrei Măgureanu</i>).....	223
Csanád Bálint, <i>Der Schatz von Nagyszentmiklós. Archäologische Studien zur frühmittelalterlichen Metallgefäßkunst des Orients, Byzanz’ und der Steppe</i> . Anhang: Pál Sümegi, <i>Geologische und C14-Untersuchungen am Fundort</i> . <i>Varia Archaeologica Hungarica XVIIb</i> (editor Csanád Bálint), Budapesta, 2010, 667 p., 300 fig. în text (<i>Radu Harhoiu</i>)	225
Gheorghe I. Cantacuzino, <i>Începuturile orașului Câmpulung și Curtea Domnească. Aspecte ale civilizației urbane la Câmpulung</i> , Editura Academiei Române, București, 2011, 237 p. (146 p. text și 89 planșe) (<i>Adrian Ioniță</i>)	227
Norme de redactare	229
Abrevieri	231

SOMMAIRE

ADRIAN DOBOȘ, ERIK TRINKAUS, A new AMS radiocarbon date for Middle Paleolithic Layer 4 of Ripiceni-Izvor, Romania	7
ALIN FRÎNCULEASA, RADIAN ANDREESCU, OCTAV NEGREA, LOREDANA NIȚĂ, MĂDĂLINA FRÎNCULEASA, ELEK POPA, BIANCA PREDĂ, Archaeological excavations in the Eneolithic site of Mălăieștii de Jos (jud. Prahova).....	11
CARMEN OLENIUC, A comparative study for the manufacturing of bone and antler tools from the archaeological site of Fetești - “La schit”, Suceava county.....	59
DANIEL SPĂNU, Research issues regarding the genesis and restoration of the Sâncrăieni <i>kantharos</i> -cups	69
GABRIEL IZDRĂILĂ, CRISTIAN FLORESCU, Roman stones used in Medieval constructions in the site from Alba Iulia.....	87
LIANA OȚA, ALEXANDRA COMȘA, A Sarmatian grave found in Călărași	97
UWE FIEDLER, Der archäologische Niederschlag der Christianisierung des donau-bulgarischen Reiches (864/5).....	107
ALIN FRÎNCULEASA, BIANCA PREDĂ, OCTAV NEGREA, ANDREI SOFICARU, VALENTIN DUMITRAȘCU, MĂDĂLINA FRÎNCULEASA, Funerary complexes from the beginning of the II nd millennium recently uncovered in Prahova County....	139
ADRIANA ISAC, ERWIN GÁLL, SZILÁRD GÁL, A XII century cemetery from Gilău (German: Julmarkt; Hungarian: Gyalu, Cluj County).....	165
OANA DAMIAN, MIHAI VASILE, ANDRA SAMSON, DANIEL ENE, AUREL STĂNICĂ, Recherches archéologiques préventives à Nufăru, dép. de Tulcea (II)....	177

NOTES, COMPTES-RENDUS, DISCUSSIONS

A. Doboș, A. Soficaru et E. Trinkaus, <i>The Prehistory and Paleontology of the Peștera Muierii (Romania)</i> , Liège, ERAUL 124, 2010, 122 p. (<i>Alain Tuffreau</i>)	209
Mihai Gligor, <i>Așezarea neolitică și eneolitică de la Alba Iulia-Lumea Nouă în lumina noilor cercetări</i> , Editura Mega, Cluj Napoca, 2009, 264 pp., 217 plates, (<i>Adina Boroneanț</i>)	210
Ion Motzoi-Chicideanu, <i>Obiceiuri funerare în epoca bronzului la Dunărea Mijlocie și Inferioară</i> , Editura Academiei Române, București, 2011, vol. I – 900 p. (text), vol. II – 479 pl. (<i>Nikolaus Boroffka</i>).....	210
Svend Hansen, Andreas Hauptmann, Ingo Motzenbäcker, Ernst Pernicka (Hrsg.), <i>Von Majkop bis Trialeti Gewinnung und Verbreitung von Metallen und Obsidian in Kaukasien im 4.-2.Jt. v. Chr.</i> , Kolloquium zur Vor- und Frühgeschichte Bd. 13, Bonn, 2010, 323 p. cu ilustrații în text (<i>Ion Motzoi-Chicideanu</i>)	214

Cristian Schuster, Alexandru Morintz, Raluca Kogălniceanu, Cristian Ștefan, Alexandra Comșa, Georgeta El-Susi, Monica Constantin, Cătălin Constantin, Georgiana Mureșan, <i>Cercetările arheologice de pe tronsonul Cernavodă-Medgidia al Autostrăzii A2. Tumulul nr. 3</i> , Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2011, 109 p., 65 fig. (<i>Ion Motzoi-Chicideanu</i>).....	216
Zdravko Dimitrov, <i>Архитектурна декорация в провинция Долна Мизия (I–III в сл. Хр.)</i> (Decoratia arhitecturală în Moesia Inferior), Sofia, 2007, 706 p., 684 fig. (<i>Adriana Panaite</i>).....	220
Radu Harhoiu, Daniel Spânu, Erwin Gáll, <i>Barbari la Dunăre</i> , seria „Istorie Documente Mărturii”, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2011, 162 p., 73 fig. (<i>Andrei Măgureanu</i>)...	223
Csanád Bálint, <i>Der Schatz von Nagyszentmiklós. Archäologische Studien zur frühmittelalterlichen Metallgefäßkunst des Orients, Byzanz’ und der Steppe</i> . Anhang: Pál Sümegi, <i>Geologische und C14-Untersuchungen am Fundort</i> . <i>Varia Archaeologica Hungarica XVIb</i> (editor Csanád Bálint), Budapesta, 2010, 667 p., 300 fig. în text (<i>Radu Harhoiu</i>).....	225
Gheorghe I. Cantacuzino, <i>Începuturile orașului Câmpulung și Curtea Domnească. Aspecte ale civilizației urbane la Câmpulung</i> , Editura Academiei Române, București, 2011, 237 p. (146 p. text și 89 planșe) (<i>Adrian Ioniță</i>).....	227
Normes de redaction	229
Abbreviations	231

Un mormânt sarmatic descoperit la Călărași

LIANA OȚA, ALEXANDRA COMȘA*

Keywords: grave, Sarmatian, mug, jug, skull.

Abstract: The grave from Călărași was published in 1952 as an analogy for a tomb found in Moldavia, but it was followed neither by a discussion or a detailed description of the grave-goods, nor by photos or drawings. According to the few data published, the inhumation grave, accidentally found in 1948 (in the site called *Aeroport*) belongs to a woman with deformed skull. The grave-goods consist in a mug, a jug, few beads and a mirror. Unfortunately, we could recover only the skull and the two vessels (mug and jug, both made of grey fabric, with polished ornament). The grave can be dated in the 3rd century AD, based on the analogies for the two vessels, and on the polyhedral beads found. A more precise chronology is not possible, at least in the present stage of research. According to the anthropological diagnosis, the skull belongs to a woman, rather of mature age.

Cuvinte-cheie: mormânt, sarmatic, cană, urciur, craniu.

Rezumat: Publicat în 1952 ca analogie pentru un mormânt din Moldova, complexul funerar de la Călărași nu a beneficiat de o discuție sau de o prezentare detaliată a inventarului și nici de ilustrație. Conform datelor publicate inițial, este vorba de un mormânt de inumație, al unei persoane de sex feminin, descoperit întâmplător în 1948 (în punctul *Aeroport*). Pe lângă craniul deformat, s-au recuperat „două căni, câteva perle octogonale și o oglindă”. Din păcate, nu am putut regăsi decât craniul, conservat parțial, și cele două vase (cană și urciur, ambele din pastă cenușie, cu decor lustruit). Analogiile pentru cele două recipiente ceramice și prezența în inventarul mormântului a mărgelilor poliedrice sugerează o datare a complexului aflat în discuție în cursul secolului al III-lea p. Chr., fără a putea, cel puțin în actualul stadiu al cercetării, restrânge această datare. Conform analizei antropologice, craniul aparține unui individ de sex feminin, mai degrabă de vârstă matură.

În anul 1952 era introdus în circuitul științific un mormânt descoperit la Călărași. Citat ca analogie pentru un mormânt de la Holboca¹, complexul funerar de la Călărași nu a beneficiat de o discuție sau de o prezentare detaliată a inventarului și nici de ilustrație. În ciuda acestor lipsuri, fiind unul dintre primele morminte sarmatice din Muntenia publicate, complexul de la Călărași a fost citat ca

analogie în foarte multe studii ulterioare². În mod poate paradoxal, de la data inițială a publicării și până în prezent, niciun alt amănunt nu s-a adăugat celor câteva date de la început.

Ne-am propus să completăm, deși doar parțial, lacunele referitoare la mormântul de la Călărași. Termenul de „parțial” se datorează lipsurilor informației, care, din păcate, nu a mai putut fi recuperată în totalitate. Conform datelor publicate inițial, este vorba de un mormânt de inumație, al unei persoane de sex feminin, descoperit întâmplător în 1948 (în punctul *Aeroport*). Pe lângă craniul deformat, s-au recuperat „două căni, câteva perle octogonale și o oglindă”. Din păcate, nu am putut regăsi decât craniul, conservat parțial, și cele două vase³. Chiar și cu lacunele deja subliniate, complexul de la Călărași merită o discuție aprofundată, care să-l încadreze mai bine în rândul mormintelor sarmatice din Muntenia publicate până în prezent.

Inventar recuperat:

1. **Cană**, pastă fină, cu particule albe, cenușiu deschis, angobă maroniu-cenușie păstrată parțial (pe buză, în interiorul vasului, pe umăr, pe d. max. și în partea inferioară a vasului, până spre bază) (pl. 1/1–3, 2/1)⁴;

Forma: gura evazată, buza răsfrântă spre exterior, aplatizată, gât cilindric, corp bitronconic, bază inelară, o toartă aplatizată, cu nervură în relief

² Angheliescu 1970(1971), p. 24; Bichir 1961, p. 260; Bichir 1969, p. 230; Bichir 1971, p. 277, 279; 1972, p. 141, 161; 1977, p. 167, 173, 186; 1985, p. 1169; Diaconu 1980, p. 276; Dragomir 1959, p. 479.

³ Materialul ne-a fost încredințat pentru studiu de către Eugenia Zaharia.

⁴ Cele două vase au fost desenate de Simona Mateescu (Muzeul Național de Istorie a României) și fotografiate, laolaltă cu craniul, de Gh. Chelmeș (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București).

¹ SCIV(A) 1952, p. 107–108.

* Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București, loredanaota@yahoo.com, alexcomsa63@yahoo.com

pe mijloc, ceea ce i-a dat un aspect asimetric, prinsă sub buză și pe d. max.;

Decor: linii paralele, verticale, lustruite – pe gât, însă păstrate parțial, pe o mică porțiune, doar lângă toartă; nervură mărginită de două linii incizate, vizibilă doar pe alocuri, sub buză, în unele părți aproape ștearsă;

Dimensiuni⁵: Î. = 15,5 cm, d. g. = 10,2 cm; d. max. = 14 cm, d. f. = 7 cm (cu inel, concavitatea are doar 4,8 cm), lat. toartă = 2,73 cm, gros. toartă = 1,2 cm;

Conservare: spart în fragmente, dar lipit și întregit, lipsă părți din buză, gât, corp și toartă;

Observație: în partea inferioară a vasului se remarcă linii incizate, care nu constituie însă un decor propriu-zis, ci se datorează particulelor din pastă antrenate în modelare;

Nr. inv.: I 4374 (Observație: numărul amintit este atribuit, în registrul Muzeului Național de Antichități⁶, unei alte piese, parte componentă a unei serii provenită dintr-un singur sit, preistoric. Nici în registrul de intrări în patrimoniul MNA nu am găsit nicio referire la piesele de la Călărași. Singurul indiciu este oferit de un bilet, găsit în interiorul urcioului, pe care a fost notat că vasele au fost aduse în decembrie 1953, de la Universitate. Nu este deci exclus ca numărul de inventar amintit să fi fost atribuit la Universitate, și nu în cadrul MNA).

2. **Urcior**, pastă fină, cu particule albe, cenușie, cu angobă cenușiu închis (pl. 1/4–6, 2/2);

Forma: vas mic, gura evazată, buza rotunjită, gât cilindric îngust, corp bitronconic, bază inelară, lucrată asimetric (suportul inelar este mai înalt într-o parte), o toartă groasă, cu secțiune octogonală, prinsă sub buză și deasupra d. max.;

Decor: linii verticale, lustruite, pe gât; două linii, lustruite, în zig-zag pe corp, deasupra d. max., și două linii incizate pe suportul inelar;

Dimensiuni: Î. = 10,77 cm, d. g. = 5,1 cm, d. max. = 10,4 cm, d. f. = 6,2 cm (concavitatea are doar 4,7 cm), lat. toartă = 1,7 cm, gros. toartă = 1,6 cm;

Conservare: întreg, cu excepția unei spărturi la buză;

Fără nr. inv.

⁵ Abrevieri: Î. = înălțime, d. g. = diametrul gurii; d. max. = diametrul maxim; d. f. = diametrul bazei; lat. = lățime; gros. = grosime; nr. inv. = număr de inventar.

⁶ Mulțumim încă o dată colegei Oana Damian, care ne-a permis accesul și ne-a ajutat la consultarea bazelor de date și a registrelor MNA.

Deși o prezență importantă numeric în inventarul mormintelor sarmatice din Muntenia, ceramica lucrată la roată, din pastă cenușie, nu a beneficiat, până de curând, de o tipologie amănunțită, care să treacă de clasificări generale ale formelor (căni, castroane, urcioare) sau de etichetări precum „carpică”, în contrast cu „sarmatică”⁷. Lipsa unei tipologii general valabile, cel puțin pentru Muntenia, este parțial suplinită prin tipologia încercată pentru vasele dacice lucrate la roată, descoperite în mormintele sarmatice din Câmpia Brăilei⁸. Conform acestei din urmă tipologii, căni precum cea descoperită în mormântul de la Călărași se încadrează în subtipul a 2 – *căni cu corpul bitronconic-globular, umărul rotunjit, gâtul mai înalt sau mai scund și buza reliefată*. Este de remarcat faptul că recipientele de tipul menționat sunt cele mai numeroase vase dacice depuse în complexele funerare sarmatice din Câmpia Brăilei⁹. Din seria amintită, cel mai apropiat exemplar de vasul de la Călărași este cana din M. 1 de la Brăila-*Hipodrom*¹⁰. În aceeași serie mai pot fi încadrate alte două căni descoperite în M. 6 de la Largu¹¹ și M. 7 de la Oltenița-*Renie*¹² (ambele însă cu buza rotunjită). Deși tot cu diferențe în ceea ce privește forma buzei, mai poate fi amintită și o cană, folosită ca urnă în M. 39 de la Chilia¹³. În ciuda unor diferențe de detaliu, seria amintită poate fi completată cu exemplare provenite din alte două complexe sarmatice, de la Epureni (cu toarta ușor supraînălțată)¹⁴ și de la Dunahaszti M. 2 (cu corpul rotunjit)¹⁵. În repertoriul ceramicii lucrate din pastă cenușie din Moldova, căni de tipul celei descoperite la Călărași se întâlnesc în necropola de la Văleni (căni tipul 3, *cu corp sferoidal, gât cilindric și margine dreaptă*)¹⁶. Apropiată ca tipologie, deși cu diametrul maxim în partea inferioară a corpului, este și o căniță de la Poiana Dulcești-*Siliște*¹⁷, încadrată de Gh. Bichir în tipul d 3 (*cănițe cu corpul globular, cu marginea simplă sau îngroșată, răsfrântă în afară și uneori prag la baza gâtului*). Variante ale tipului respectiv de recipiente

⁷ Vezi, de exemplu, Bichir 1977, p. 175 și 177.

⁸ Oța, Sîrbu 2009, p. 152–155.

⁹ Oța, Sîrbu 2009, p. 153.

¹⁰ Oța, Sîrbu 2009, p. 93, nr. cat. I. A. 2, fig. 14/8 și 15/5.

¹¹ Dragomir 1959, p. 480, fig. 5/1; Dragomir, Croitoru 2011, p. 42–43, fig. 6/2.

¹² Morintz, Ionescu 1968, p. 100–101, fig. 6/6; Morintz, Ionescu 1970(1971), p. 39, 43, 45.

¹³ Morintz 1961, p. 443, fig. 3/3.

¹⁴ Zaharia, Petrescu-Dîmbovița, Zaharia 1970, p. 343–344, nr. 415d, pl. CLI/13; Bichir 1977, p. 188, pl. 21/4.

¹⁵ Pârduc 1950, p. 155, Taf. LXXXVII/11.

¹⁶ Ioniță, Ursachi 1988, p. 71.

¹⁷ Bichir 1973, p. 83, pl. CXXIII/3.

se întâlnesc și în complexe funerare sarmatice din Ungaria, precum *Jászberény-Fehértó* sau *Jászdózs-Nagyér Flur*¹⁸.

Urciorul descoperit la Călărași se înscrie într-o serie tipologică mult mai restrânsă, cel puțin în ceea ce privește repertoriul ceramicii cenușii din mormintele sarmatice din Muntenia. Deși nu are buza atât de mult lățită, vasul de la Călărași aparține aceluiași tip cu urciorul descoperit la *Chisani-Trei Movile*¹⁹. Ambele urcioare sunt imitații ale unui prototip roman, întâlnit la *Romula*²⁰, *Singidunum*²¹, *Sirmium*²² sau în mormintele descoperite între *Samovodene* și *Hotnica*²³. La fel de rar ca și forma este, în cazul urciorului de la Călărași, și decorul în zig-zag, lustruit. Ceea ce atrage atenția în cazul ornamentului amintit este desfășurarea orizontală a liniilor în zig-zag. Vase decorate cu linii verticale în zig-zag se întâlnesc mai des, și un exemplu la îndemână este oferit, în ceea ce privește ceramica dacică descoperită în mormintele sarmatice din Muntenia, de cana de la *Însurăței-Popina Ruptă*²⁴. Două linii în zig-zag, orizontale, lustruite, se remarcă pe vasul-urnă din M. 71 de la *Poienesti*²⁵ sau deasupra diametrului maxim al unui vas de la *Kiskőszeg-Battina*²⁶. O linie orizontală, în zig-zag, combinată cu linii oblice alcătuind un romb se întâlnește pe o altă urnă, tot de la *Poienesti*²⁷. Ornamentele în zig-zag de pe cana din M. 19 de la *Râmnicelu*²⁸ sau de pe cătuia de la *Vaslui*²⁹ nu constituie analogii propriu-zise, datorită atât tehnicii de execuție, care este, în ambele cazuri, alta, mai precis incizia, cât și combinației cu puncte incizate, în cel de-al doilea caz.

Analogiile mai sus invocate, atât în cazul căni, cât și în cel al urciorului descoperite în 1948 la Călărași, clarifică și problema datării complexului, chiar dacă inventarul nu a putut fi în totalitate recuperat. Deși o cronologie precisă a tuturor complexelor funerare sarmatice din Muntenia rămâne încă un deziderat al cercetării, totuși analogiile cu

piese descoperite la *Brăila-Hipodrom* sau *Chisani-Trei Movile* sugerează o datare a mormântului de la Călărași cel mai devreme începând cu sfârșitul secolului al II-lea p. Chr.³⁰, sau chiar în secolul următor. Această datare nu este contrazisă nici de alte analogii citate, precum cele de la *Poiana Dulcești-Siliște* (căniță provenită din nivelul II, datat la sfârșitul secolului al II-lea și în secolul următor)³¹ sau cănițe tip 3 de la *Văleni*, caracteristice fazei II a necropolei amintite³², fază ce evoluează în paralel cu necropole precum cele de la *Pădureni*, *Vârteșcoi* (secolul al II-lea, chiar sfârșitul său, și secolul al III-lea p. Chr.)³³ și *Moldoveni* (a doua jumătate a secolului al III-lea și începutul secolului următor)³⁴. O datare la fel de târzie ca cea de la *Moldoveni* este de presupus și pentru mormintele de la *Dunaharaszti*, prin prisma monedei emise de *Diocletianus*, găsită în M. 28³⁵.

Prezența, în inventarul mormântului de la Călărași, a mărgelilor „octogonale”, de tipul celor descoperite la *Holboca*, este un indiciu cronologic important. Mărgelile poliedrice au fost produse în atelierul de la *Tibiscum* într-o perioadă ulterioară războaielor marcomannice și până la începutul secolului al IV-lea³⁶. În provinciile dunărene, mărgelile poliedrice sunt răspândite mai ales începând cu a doua jumătate a secolului al III-lea³⁷. Poate fi astfel avansată ipoteza unei datări a mormântului de la Călărași în secolul al III-lea p. Chr., fără a putea, cel puțin deocamdată, restrânge această datare. O posibilă datare în cursul celei de-a doua jumătăți a secolului al III-lea ar trebui totuși coroborată și cu alte descoperiri din zona orașului Călărași, dintre care au fost publicate mormintele sarmatice descoperite în 1955, 1959, 1972³⁸.

Prezența vaselor cu defecte încă din momentul producerii nu este o surpriză, cel puțin în ceea ce privește inventarul mormintelor sarmatice din Muntenia. Astfel de vase, cu defecte, fie importuri romane, fie ceramică dacică, s-au descoperit în M. 1 de la *Lișcoteanca-Moș Filon*³⁹ sau în complexul funerar sarmatic de la *Cetatea Veche*⁴⁰.

¹⁸ Vaday 1988–1989, p. 237, nr. 38/3, Taf. 20/4 și p. 240, nr. 70/2, Taf. 32/6.

¹⁹ Oța, Sîrbu 2009, p. 98–99, nr. cat. II. B. 12 (cu bibliografia anterioară).

²⁰ Popilian 1976, tipul V.3 (urcior cu o toartă), p. 97, nr. 463.

²¹ Nikolić-Đorđević 2000, p. 138, tipul VII/8.

²² Brukner 1981, p. 116, tip 28, Tabl. 140/85.

²³ Sultov 1968, p. 46, nr. 4, pl. II/1.

²⁴ Oța, Sîrbu 2009, p. 105–106, nr. cat. V. A. 29.

²⁵ Vulpe 1953, M. 71, p. 340–341, și fig. 154 = Bichir 1973, pl. LXIII/1.

²⁶ Párducz 1950, p. 167, nr. 113, Taf. CIX/12.

²⁷ Vulpe 1953, M. 320, p. 401, fig. 309 = Bichir 1973, pl. LXIII/4.

²⁸ Oța, Sîrbu 2009, p. 114–115, nr. cat. IX. A. 52.

²⁹ Andronic 1963, p. 350, fig. 3/6 și 4/4.

³⁰ Oța, Sîrbu 2009, p. 182–183 și 191–192.

³¹ Bichir 1973, p. 150.

³² Ioniță, Ursachi 1988, fig. 73, și p. 97.

³³ Bichir 1973, p. 147.

³⁴ Bichir 1973, p. 148.

³⁵ Párducz 1950, p. 158.

³⁶ Benea 2004, p. 229 și 233.

³⁷ Pentru o discuție mai amănunțită, vezi Oța, Sîrbu 2009, p. 67–69, nr. cat. X. A. 42 și 81–82, nr. cat. XII. A. 55.

³⁸ Angheliescu 1970(1971), p. 21, 22 (mormintele descoperite în 1955 și 1959); Mușețeanu, Lungu 1978, p. 424 (mormânt găsit în 1972).

³⁹ Oța, Sîrbu 2009, p. 39–41, nr. cat. VI. A. 21.

⁴⁰ Mitrea 1962, p. 433, fig. 2/1.

Atragem atenția asupra încă unui aspect legat de descoperirea de la Călărași, supusă analizei de față. Mormintele sarmatice din Muntenia sau Moldova în care s-au depus două vase lucrate din pastă cenușie sunt puține. În Muntenia, două vase lucrate din pastă cenușie provin din M. 6 de la Buzău-sud⁴¹ și Dorobanțu⁴² (în ambele cazuri câte două căni), complexele de la Viespești⁴³ și Cetatea Veche⁴⁴ (ambele cu asocierea cană-castron) și M. 17 de la Grădișteța⁴⁵ (cană, combinată cu vas bitronconic). Complexul de la Călărași se încadrează deci într-o serie, oricum restrânsă numeric (șase morminte), în cadrul căreia se particularizează prin asocierea, deocamdată unică, dintre cană și urciur. O astfel de combinație de forme ceramice nu se întâlnește nici în cazul mormintelor sarmatice cu mai mult de două vase, dintre care pot fi amintite M. 7 de la Oltenița-Renie (cu trei vase din pastă cenușie, două căni și un castron)⁴⁶ și complexul de la Focșani (combinație între cană cu un capac, pahar, lucrat din argilă cenușie, cu un capac din pastă cărămizie, și castron)⁴⁷. Seria mormintelor sarmatice cu două vase din pastă cenușie în inventar pare a fi la fel de restrânsă numeric și în Moldova, unde pot fi citate, în actualul stadiu al cercetărilor, M. 4 de la Cioinagi-Balintești⁴⁸ și complexul de la Vlăsinești-Școală⁴⁹ (ambele având câte două căni), M. 1 de la Dancu⁵⁰, M. 2 de la Tecuci⁵¹ și mormântul de la Peicani⁵² (toate cu asocierea cană-castron).

Analiza antropologică a confirmat, în ceea ce privește mormântul de la Călărași, presupunerea avansată inițial, doar pe baza componentei inventarului – și anume îngroparea unei femei. Deși inventarul este mai modest, câteva trăsături (mormânt probabil izolat, feminin, cu vase ceramice dacice și oglindă depuse) încadrează complexul funerar analizat într-o serie de morminte ce apar, cel puțin în Câmpia Brăilei, odată cu sfârșitul secolului al II-lea p. Chr. (Brăila-Liceu și Radu Negru, Chiscani-sat)⁵³. Mormântul de la Călărași este însă unul dintre cele mai târzii complexe din seria amintită, fiind datat în secolul al III-lea p. Chr.

⁴¹ Drâmbocianu 1981, p. 53, 54.

⁴² Mușețeanu, Lungu 1978, p. 426.

⁴³ Butoi, Mincă 1979, p. 273.

⁴⁴ Mitrea 1962, p. 432–434.

⁴⁵ Oța, Sîrbu 2009, p. 122, cu bibliografia anterioară.

⁴⁶ Morintz, Ionescu 1968, p. 100–101; Morintz, Ionescu 1970(1971), p. 39, 43, 45.

⁴⁷ Morintz 1959, p. 451–467; Untaru, Morintz 1962, p. 157–162.

⁴⁸ Zaharia 1959, p. 898–900.

⁴⁹ Aprotosoiaie 1979, p. 124.

⁵⁰ Ceban 1994, p. 297.

⁵¹ Vendelin 1940, p. 101, 102.

⁵² Palade 1981, p. 70.

⁵³ Oța, Sîrbu 2009, p. 191.

Descriere antropologică⁵⁴

Din mormântul de la Călărași am primit pentru studiu doar craniul, acesta fiind bine păstrat, dar cu porțiuni mari lipsă, mai ales pe partea sa stângă, unde apar urme de fragmentare recente, provenite probabil de la o deteriorare produsă fie în timpul săpăturilor arheologice, fie ulterior. Din calota craniană lipsesc porțiuni destul de mari din frontal, parietal și temporal, mai ales de pe partea stângă. Pe partea dreaptă apare, de asemenea, o spărtură recentă, afectând porțiuni din parietal și temporal care nu s-au mai găsit, o crăpătură, care afectează calota pe o zonă cuprinsă între marginea parietalului dinspre temporal și bosa parietală. De asemenea, nu există baza craniană. Pe endocraniu se observă impresiuni destul de puternice ale arterelor meningeae (*sulci arteriosi*).

Deși craniul este incomplet, s-au putut efectua o serie de măsurători.

Glabella este de gradul III (Pl. 3/1), la fel ca și protuberanța occipitală externă. Liniile nucale superioare sunt destul de proeminente, atât exo-, cât și endocranian (Pl. 3/2). Forma craniului, în diferitele sale norme, nu poate fi stabilită așa cum se obișnuiește, din cauza deformării craniene (Pl. 4/1–2). Dintre orbite se păstrează parțial cea de pe partea dreaptă, situată în poziție ușor laterală și cu marginea superioară ușor trasă în sus, ca adaptare a craniului la deformarea pe care a suferit-o. De asemenea, foramenul supraorbital este complet deschis, alcătuind un sulcus cu adâncime superficială. Tot ca rezultat al acestei intervenții, mai precis ca reacție a osului la ligaturare, se observă prezența unui burelet precoronar. Acesta este bine conturat pe frontal, în zona de contact cu parietalele, mai precis de-a lungul suturii coronale. De-o parte și de alta a lui se observă două depresiuni osoase (una post-bregmatică și a doua post-burelet), în locul unde au existat cele două legături care au dus la restructurarea formei craniene a individului. Totodată, occipitalul și partea superioară a parietalelor sunt puternic aplatizate, datorită faptului că individul respectiv a stat cu capul fixat o perioadă de timp pe o planșetă, cu rolul de comprimare a oaselor, până la stabilizarea formei de turn a craniului său. Foramele parietale sunt dispuse asimetric, iar cel de pe partea stângă este de dimensiuni puțin mai mari decât cel drept.

Referitor la suturile craniene, putem spune că individul avea sutura coronală obliterate parțial, atât exo-, cât și endo- cranian, pe porțiunea C.1 (*pars bregmatica*). Același proces se remarcă la nivelul suturii sagitale în porțiunea S.1, S.3, S.4

⁵⁴ Krogman 1962, p. 78–83.

(*pars bregmatica, obelica, lambdaica*). Pe sutura lambdaoidă se constată o obliterare mai intensă afectând segmentele sale L.1-L.3. (*pars lambdaica, intermedia, asterica*). Fenomenul este mai puțin intens la L.3 (*pars asterica*), mai ales pe partea stângă a craniului.

Indicele cefalic calculat pentru craniul la care ne referim aparține categoriei brahocrane (83,3), cu parietalul bombat, occipitalul plat și îngust, așa cum rezultă din măsurătorile efectuate.

Diagnostic de sex și vârstă⁵⁵

Datorită dimensiunilor glabellei, a aspectului marginii superioare a orbitei, a relativei gracilități a oaselor craniene, considerăm că putem atribui craniul la care ne referim unui individ de sex feminin.

Datorită gradului de obliterare a suturilor și în lipsa dentiției, care ne-ar fi putut oferi elemente clare privind vârsta individului, considerăm că acesta ar fi putut aparține mai degrabă categoriei mature. Deși obliterarea avansată a suturii lambdaoide ar putea constitui, în principiu, un argument în favoarea unei vârste mai avansate, considerăm că, în acest caz, nu este vorba decât despre o altă adaptare, ca și cele menționate anterior, la redistribuirea forțelor mecanice din interiorul craniului, fapt determinat de deformarea sa artificială. Asupra acestui aspect vom insista puțin în cele ce urmează.

Deformarea artificială a craniului

Acest tip de deformare intenționată (artificială, culturală) este limitat la cutia craniană a individului și constă în comprimarea antero-posterioară a craniului, prin diferite metode. O astfel de practică este frecvent întâlnită pe continentul american. În Europa se regăsește, de asemenea, începând chiar din perioada neolitică. Menționăm că există mai multe tipuri de aparate de deformare craniană. În cazul de față, acesta era constituit dintr-o planșetă și două bandaje sau ligaturi de alt tip, care fixau craniul pe planșetă, până la obținerea formei dorite. Acest proces se desfășura într-o perioadă destul de îndelungată, dar obligatoriu în prima copilărie a individului, când oasele craniene dispuneau de elasticitatea necesară și aveau suturile deschise, permițând astfel o glisare ușoară a oaselor unele față de altele, pentru a le aranja în modul dorit.

În general, astfel de cranii deformate reprezintă indicii clare, fie privind apartenența culturală a individului respectiv, fie privind poziția sa socială.

În ceea ce privește valoarea antropologică a unui craniu provenind de la un schelet supus unei astfel de practici, acesta oferă posibilitatea prelevării unor măsurători care nu sunt afectate de deformarea osului, dar și evidențierea unor caractere non metrice⁵⁶.

Tabel cu măsurătorile și indicii stabiliți pentru craniul de la Călărași-Aeroport

Nr. Martin	Măsuratori / Indici	Călărași-Aeroport
1	g-op	156
2	g-l	144
3	g-i	166
8	eu-eu	130
9	ft-ft	84
10	co-co	120
16	lărgime foramen magnum	31
23	circ. oriz.	478
25	n-o	364
26	n-b	125
27	b-l	120
28	l-o	119
28.1	l-i	65
28.2	i-o	54
29	n-b	120
30	b-l	95
31	l-o	110
31.1	l-i	78
31.2	i-o	33
	l-op	34
	op-o	81
Indici		
	8/1 indicele cefalic	83.3
	9/10 indicele fronto-transversal	70,0
	9/8 indicele fronto-parietal	64,6
	12/8 indicele parieto occipital transversal	64,6
	27/26	96,0
	29/26 indicele fronto-sagital	96,0
	30/27 indicele de curbură a parietalului	79,2
	31/28 indicele de curbură a occipitalului	92,4
	31.1/28.1	120,0
	31.2/28.2	61,1
	l-op/l-o	28,6
	l-op/l-i	52,3
	31.2/31.1	42,3
	28.2/28.1	83,1

BIBLIOGRAFIE

- Andronic 1963 – Al. Andronic, *Un mormânt sarmatic descoperit la Vaslui*, SCIV(A) 14, 1963, 2, p. 347–360.
 Angheliescu 1970(1971) – N. Angheliescu, *Descoperiri sarmatice în sudul județului Ialomița*, SCȘMI 2, 1970 (1971), p. 21–25.

⁵⁵ Ferembach, Schwidetzky, Stloukal 1980, p. 517–549.

⁵⁶ Brothwell 1981, p. 48–49.

- Aprotosoai 1979 – F. Aprotosoai, *Câteva noi puncte arheologice descoperite în zona Săvenilor și în împrejurimi*, Hierasus 1979, p. 121–129.
- Benea 2004 – D. Benea, *Die römischen Perlenwerkstätten aus Tibiscum. Atelierele romane de mărgelă de la Tibiscum*, Timișoara, 2004.
- Bichir 1961 – Gh. Bichir, *Unele observații cu privire la necropolele de tip Poienești din Moldova și relațiile acestor necropole cu lumea sarmată*, SCIV(A) 12, 1961, 2, p. 253–271.
- Bichir 1969 – Gh. Bichir, *În legătură cu riturile funerare la carpi*, SCIV(A) 20, 1969, 2, p. 219–236.
- Bichir 1971 – Gh. Bichir, *Les Sarmates sur le territoire de la Roumanie*, în *Actes du VIIIe Congrès des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques, I, Rapports généraux*, Belgrad, 1971, p. 275–285.
- Bichir 1972 – Gh. Bichir, *Sarmații la Dunărea de Jos în lumina ultimelor cercetări*, Pontica V, 1972, p. 137–176.
- Bichir 1973 – Gh. Bichir, *Cultura carpică*, București, 1973 (col. Biblioteca de Arheologie XX).
- Bichir 1977 – Gh. Bichir, *Les Sarmates au Bas-Danube*, Dacia N.S. 21, 1977, p. 167–197.
- Bichir 1985 – Gh. Bichir, *Sarmații și relațiile lor cu geto-dacii*, RevIst 12, 1985, p. 1164–1177.
- Brothwell 1981 – D. R. Brothwell, *Digging up bones*, Ithaca, New York, 1981.
- Butoi, Mincă 1979 – M. Butoi, A. Mincă, *Descoperiri sarmatice în sud-vestul Munteniei, între limesul alutan și limesul transalutan*, MCA 13, 1979, p. 273–274.
- Ceban 1994 – L. Ceban, *Descoperiri arheologice din sec. II–III d.H. la Dancu și Mereșeni, raion Hîncești*, ArhMold 17, 1994, p. 297–300.
- Diaconu 1980 – Gh. Diaconu, *Roxolani sau alani la Dunărea de Jos*, SCIV(A) 31, 1980, 2, p. 275–285.
- Dragomir 1959 – I. T. Dragomir, *Raport asupra săpăturilor întreprinse la Largu (r. Filimon Sîrbu, reg. Galați)*, MCA 5, 1959, p. 475–482.
- Dragomir, Croitoru 2011 – I. T. Dragomir, C. Croitoru, *La nécropole sarmatique de Largu (dép. de Buzău)*, Istros 17, 2011, p. 31–54.
- Drâmbocianu 1981 – V. Drâmbocianu, *Șantierul arheologic de salvare din punctul Buzău-sud*, Mousaios 3, 1981, p. 50–57.
- Ferembach, Schwidetzky, Stloukal 1980 – D. Ferembach, I. Schwidetzky, M. Stloukal, *Recommendations for Age and Sex Diagnoses of Skeletons*, Journal of Human Evolution 9, 1980, p. 517–549.
- Ioniță, Ursachi 1988 – I. Ioniță, V. Ursachi, *Văleni. O mare necropolă a dacilor liberi*, Iași, 1988.
- Krogman 1962 – W. M. Krogman, *The Human Skeleton in Forensic Medicine*, Springfield, Illinois, 1962.
- Mitrea 1962 – B. Mitrea, *Două morminte sarmatice descoperite în Muntenia*, SCIV(A) 13, 1962, 2, p. 431–434.
- Morintz 1961 – S. Morintz, *Săpăturile de la Chilia (r. Vedea, reg. Pitești)*, MCA 7, 1961, p. 441–448.
- Morintz 1959 – S. Morintz, *Nekotor'ie vopros'i sarmatskogo naselenija v Moldove i Muntenii v svjazi s Fokšanskim pogrebeniem*, Dacia N.S. 3, 1959, p. 451–471.
- Morintz, Ionescu 1968 – S. Morintz, B. Ionescu, *Cercetări arheologice în împrejurimile orașului Oltenița (1958–1967)*, SCIV(A) 19, 1968, 1, p. 95–128.
- Morintz, Ionescu 1970(1971) – S. Morintz, B. Ionescu, *Mormintele sarmatice din sud-estul județului Ilfov*, SCȘMI 2, 1970(1971), p. 37–54.
- Mușețeanu, Lungu 1978 – C. Mușețeanu, R. Lungu, *Noi descoperiri sarmatice din județul Ialomița*, SCIV(A) 29, 1978, 3, p. 423–432.
- Nikolić-Đorđević 2000 – S. Nikolić-Đorđević, *Antična keramika Singidunuma. Oblici posuda (Antique Pottery from Singidunum. Forms of Vessels)*, în M. Popović (ed.), *Singidunum 2*, Belgrad, 2000, p. 11–244.
- Oța, Sîrbu 2009 – L. Oța, V. Sîrbu, *Sarmații din județul Brăila/The Sarmatians in Brăila County*, Brăila, 2009.
- Palade 1981 – V. Palade, *Noi descoperiri sarmatice în zona Bârladului*, Hierasus 1981, p. 69–82.
- Párducz 1950 – M. Párducz, *Denkmäler der Sarmatenzeit Ungarns III*, ArchHung 30, 1950.
- Popilian 1976 – Gh. Popilian, *Ceramica romană din Oltenia*, Craiova, 1976.
- Untaru, Morintz 1962 – Gh. Untaru, S. Morintz, *Mormânt sarmatic descoperit în orașul Focșani*, SCIV(A) 13, 1962, 1, p. 157–163.
- SCIV(A) 1952 – Colectiv, *Șantierul Valea Jijiei*, SCIV(A) 3, 1952, p. 19–119.
- Sultov 1968 – B. Sultov, *Antični grobni nahodki ot Veliko-Tárnovskij okrąg*, Izvestija Tyrnovo 4, 1968, p. 41–55.
- Vaday 1988–1989 – A. H. Vaday, *Die sarmatischen Denkmäler des Komitats Szolnok*, Antaeus 17–18, 1988–1989.
- Vendelin 1940 – I. Vendelin, *Un tumul la Tecuci*, RPAN II–IV, iulie 1940, p. 101–103.
- Vulpe 1953 – R. Vulpe, *Săpăturile de la Poienești din 1949*, MCA 1, 1953, p. 213–506.
- Zaharia 1959 – E. Zaharia, *Morminte sarmatice descoperite la Cioinagi în 1949 (r. Tg. Berești, reg. Galați)*, MCA 6, 1959, p. 897–902.
- Zaharia, Petrescu-Dîmbovița, Zaharia 1970 – N. Zaharia, M. Petrescu-Dîmbovița, E. Zaharia, *Așezări din Moldova. De la paleolitic până în secolul al XVIII-lea*, București, 1970.

LISTA ILUSTRAȚIILOR

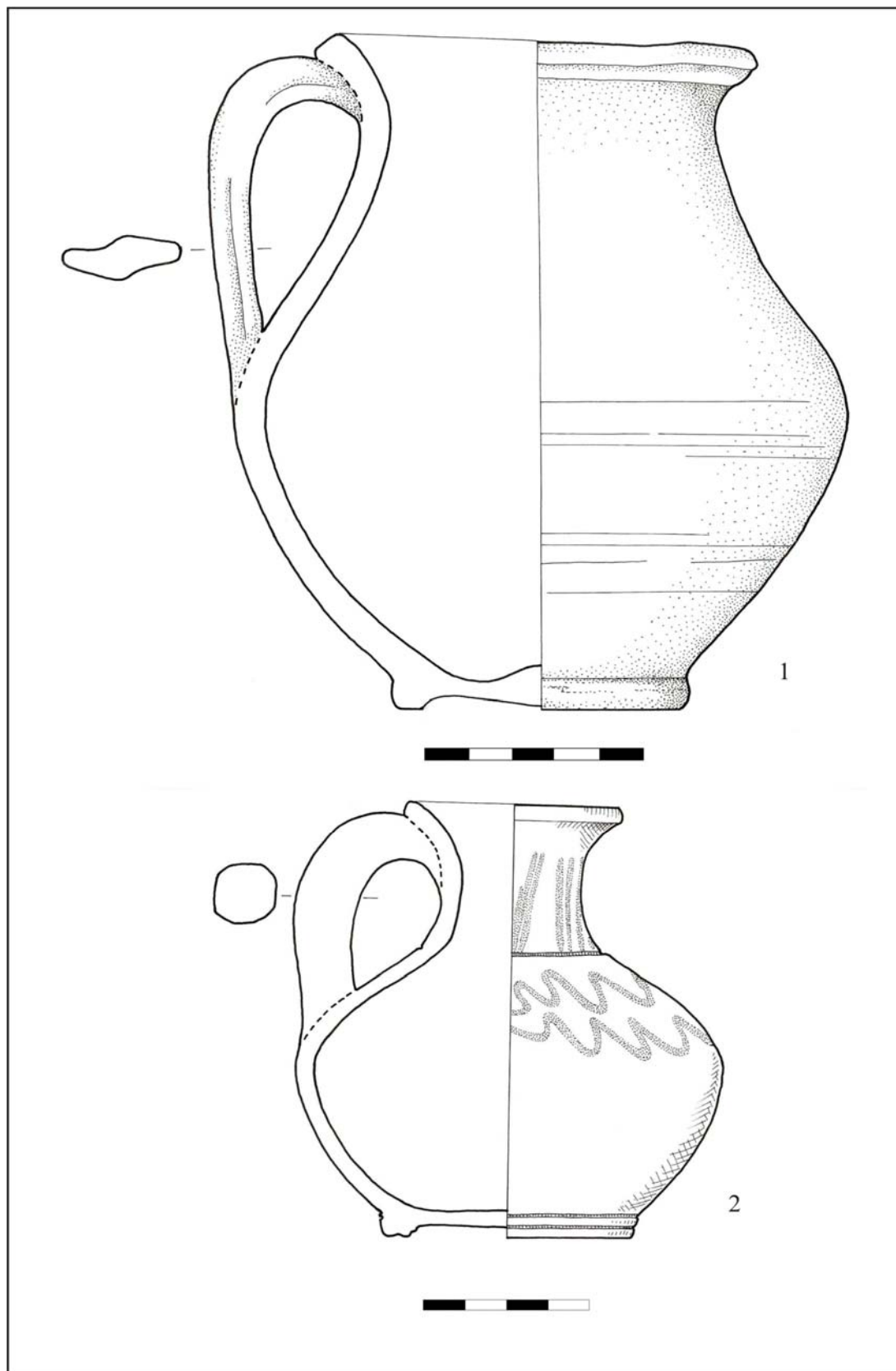
- Pl. 1. Călărași-Aeroport. 1–3. Cană; 4–6. Urcior.
 Pl. 2. Călărași-Aeroport. 1. Cană; 2. Urcior.
 Pl. 3. 1. *Norma frontalis* a craniului de la Călărași; 2. *Norma occipitalis* a craniului de la Călărași.
 Pl. 4. 1. *Norma verticalis* a craniului de la Călărași; 2. *Norma lateralis* a craniului de la Călărași.

LIST OF PLATES

- Pl. 1. Călărași-Aeroport. 1–3. Mug; 4–6. Jug.
 Pl. 2. Călărași-Aeroport. 1. Mug; 2. Jug.
 Pl. 3. 1. *Norma frontalis* of the skull from Călărași; 2. *Norma occipitalis* of the skull from Călărași.
 Pl. 4. 1. *Norma verticalis* of the skull from Călărași; 2. *Norma lateralis* of the skull from Călărași.

Pl. 1. Călărași-Aeroport. 1-3. Cană; 4-6. Urcior.

Pl. 2. Călărași-Aeroport. 1. Cană; 2. Urcior.

Pl. 3. 1. *Norma frontalis* a craniului de la Călărași; 2. *Norma occipitalis* a craniului de la Călărași.

Pl. 4. 1. *Norma verticalis* a craniului de la Călărași; 2. *Norma lateralis* a craniului de la Călărași.

ABREVIERI

- ArchBulg – Archaeologia Bulgarica, Sofia
ArchKorr – Archäologisches K̄jorrespondenzblatt, Mainz
ArchHung – Archaeologia Hungarica, Budapesta
ArhMold – Arheologia Moldovei, Iași-București
AMIAP – Anuarul Muzeului de Istorie și Arheologie Prahova
AOR – Archeologičeski otkritija i razkopki. Sofia
BAR – British Archaeological Reports, Series, Oxford.
BMA – Biblioteca Musei Antiquitatis, Piatra Neamț
CCA – Cronica Cercetărilor Arheologice din România, București.
CCDJ – Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos, Călărași
Dacia N. S.- Dacia Nouvelle Série. Revue d'Archéologie et d'Histoire Ancienne, București
EM – Erdélyi Múzeum, Kolozsvár/Cluj-Napoca
FolArch – Folia Archaeologica, Budapest
IDR – Inscriptiile Daciei Romane, IDR III/5 – I. Piso, Inscriptions d'Apulum, vol. 1-2, Paris, 2001
IzvestijaŠumen – Izvestija na Narodnija/Istoričeski Muzej Šumen, Šumen
IzvestijaTyrnovo - Izvestija na Okrašnja Istoričeski Muzej, Veliko Tărnovo
Izvestija BAD – Izvestija na Bălgarskoto Arheologičesko Deružestvo, Sofia
JRGZM – Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentraluseums, Mainz
MCA (Materiale) – Materiale și Cercetări Arheologice, București
M. N. I. T. – Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca
M. N. I. T. C. N. – Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei Cabinetul Numismatic,
Cluj-Napoca
MPK – Muzei i pametnici na kulturata, Warszawa
MSW – Materiały Starożytnie Wczesnosredniowieczne, Warszawa
MW – Materiały Wczesnosredniowieczne, Krakówia–Wrocław–Warsawa
Palaeobulg. – Palaeobulgarica/Starobălgaristika, Sofia
PP – Pliska-Prešov, Preslav
PKŠ – Preslavská knižovna škola, Preslav
Prinosi – Prinosi kăm bălgarskata archeologija (Dekemvrijski dni na bălgarskata srednovekovna archeologija „Prof. d-r Stančo Vaklinov“), Sofia
Problemi – Problemi na prabălgarskata istorija i kultura (Meždunarodni srești po Prabălgarska istorija i Archeologija), Sofia
RevIst – Revista Istorică, București
RPAN – Revista de Preistorie și Antichități Naționale, București
Savaria – Vas Megyei Múzeumok Értésítője, Szombathely
SCIVA – Studii și Cercetări de Istorie Veche (și Arheologie), București
SCȘMI – Studii și Comunicări Științifice ale Muzeelor de Istorie, Cluj-Napoca
SZAKS – Schriften des Zentrums für Archäologie und Kulturgeschichte des Schwarzmeerraumes
Századok – Századok. A Magyar Történelmi Társulat Folyóirata, Budapest
VMMK – Veszprémi Megyei Múzeumok Közleményei, Veszprém
UPA – Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie. Aus dem Seminar f. Ur- und Frühgeschichte der Freien Universität Berlin, Berlin
VariaArchHung – Varia Archaeologica Hungarica, Budapesta

**PROIECT EDITORIAL FINANȚAT DE
ADMINISTRAȚIA FONDULUI CULTURAL NAȚIONAL**

NORME DE REDACTARE

Revista are următoarele secțiuni:

1. rapoarte de săpături (de preferat pe mai multe campanii)
2. studii
3. semnal (descoperiri excepționale)
4. periegeze
5. restituiri (valorificarea unor vechi loturi de materiale și colecții; manuscrise aflate în arhive)
6. Recenzii, note, discuții

Recomandări generale:

Text:

1. Vă rugăm să trimiteți textele scrise cu fontul standard (Times New Roman) cu caractere de 12 puncte la 1,5 rânduri și de 10 puncte la 1 rând la notele de subsol.
2. Vă rugăm să trimiteți textul în format doc.
3. Ilustrația trebuie trimisă în fișiere separate, nu într-un document word sau inclusă în text.
4. Fiecare articol într-o limbă de circulație internațională trebuie să aibă un rezumat și o listă de cuvinte cheie în limba în care este redactat articolul; articolele în limba română trebuie să aibă un rezumat amplu, o listă de cuvinte și explicația figurilor într-o limbă de circulație internațională, precum și un scurt rezumat în limba română și lista de cuvinte cheie.
5. Autorii sunt rugați să precizeze afilierea instituțională și adresa de email.

Note de subsol:

1. Vor cuprinde numele autorului, anul, pagina (de ex.: Harhoiu 2008, p. 65).
În cazul unui autor cu mai multe contribuții din același an, se va face departajarea prin adăugarea unei litere: Petolescu 2001a; Petolescu 2001b
În cazul unei contribuții cu mai mult de trei autori se va trece numele primului autor, după care se adaugă *et alii*.
2. Recomandăm abrevierile folosite în numerele anterioare ale revistei *Materiale și cercetări arheologice, serie nouă*. Dacă autorul citează o revistă a cărei abreviere nu este în lista anterior menționată, aceasta va fi trecută la sfârșitul articolului în lista abrevierilor, separat de lista bibliografică.

Lista bibliografică:

1. Carte:
Adam 1994 – J. P. Adam, *Roman building. Materials and techniques*, London, 1994.
2. Carte într-o serie:
Sarnowski 1988 – T. Sarnowski, *Wojsko rzymskie w Mezji Dolnej i na północnych wybrzeżach Morza Czarnego* (Novaensia 3), Warszawa, 1988.
3. Articol într-o lucrare colectivă:
Alston 2002 – R. Alston, *Managing the frontiers. Supplying the frontier troops in the sixth and seventh centuries*, în: P. Erdkamp (ed.), *The Roman army and the economy*, Amsterdam, 2002, p. 398–419.
4. Articol într-o lucrare colectivă publicată într-o serie:
Kolendo 2008 – J. Kolendo, *Novae during the Goth raid of AD 250/1 (Iordanes, Getica 101–103)*, în: T. Derta, P. Dzycek, J. Kolendo (eds.), *A Companion to the Study of Novae*, (Novae. Legionary Fortress and Late Antique Town 1), Warsaw, 2008, p. 117–131.
5. Articol într-o revistă:
Ramsay 1925 – M. Ramsay, *The speed of the roman imperial post*, JRS 15, 1925, 1, p. 60–75.

Ilustrația:

1. Pentru fiecare ilustrație se face trimiterea în text, între paranteze rotunde (Fig. 1).
2. Lista figurilor trebuie să se găsească la sfârșitul articolului.
3. Ilustrația trebuie trimisă în format JPEG sau TIFF, grayscale, rezoluție 300 dpi.